

15.9

FREDAGSSERIEN 1

Musikhuset kl. 19.00

Hannu Lintu, dirigent

Camilla Tilling, sopran

Michelle Breedt, mezzosopran

Tuomas Katajala, tenor

Nathan Berg, baryton

Savonlinna Operafestivalkör, instud. **Matti Hyökki**

Ludwig van Beethoven: Missa solemnis op. 123

81 min

1. *Kyrie (Assai sostenuto, Mit Andacht) – Christe eleison (Andante assai ben marcato) – Kyrie eleison (Tempo I)*
2. *Gloria in excelsis (Allegro vivace) – Gratias agimus (Meno allegro) – Domine Deus (Tempo I) - Qui tollis (Larghetto) – Quoniam (Allegro maestoso) – In gloria Dei Patris (Allegro, ma non troppo e ben marcato – Poco piu allegro – Presto)*
3. *Credo (Allegro ma non troppo) – Et incarnatus (Adagio – Andante) – Crucifixus (Adagio espressivo) – Et resurrexit (Allegro – Allegro molto) – Et vitam venturi saeculi (Allegretto ma non troppo – Allegro con moto – Grave)*
4. *Sanctus (Adagio, Mit Andacht) – Pleni sunt coeli (Allegro pesante) – Osanna (Presto) - Präludium (Sostenuto ma non troppo) – Benedictus (Andante molto cantabile e non troppo mosso)*
5. *Agnus Dei (Adagio) – Dona nobis pacem (Bitte um innern und äußern Frieden, Allegretto vivace – Allegro assai – Tempo I – Presto – Tempo I)*

Ingen paus. Konserten slutar ca kl. 20.30.

Sänds direkt i Yle radio 1 och på webben yle.fi/areena.

Konserten kan ses i Yle Teema & Fem 24.9.

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770–1827): MISSA SOLEMNIS OP. 123

Beethovens *Missa solemnis* är skrivet för fyra solister och blandad kör samt en orkester vars besättning utökats med kontrafagott, fyra valthorn, tre basuner och orgel. Solisterna har inga stora scener eller arior på sin lott, men körens roll är exceptionellt mångfacetterad. De högt skrivna stämmorna ställer sopranerna hårt på prov med ett långt och högt A i Gloria och ett B i Credo. Båda satsernas fugor hör till körlitteraturens mest krävande passager. Också orkesterns andel är ovanligt självständig och den gestaltar ofta temana före sångarna, melodin före sången.

Kyrie eleison, "Herre förbarma Dig", är försedd med anvisningen "Mit Andacht" ("Andäktigt") och med den lugna tempobeteckningen *Assai sostenuto*. Herrens nåd tycks ingå i orkesterns D-durackord och Beethoven in-gjuter ödmjukhet i körens Kyrie genom att låta ordet sluta lågmält. Valthornen annonserar en fugerande övergång som startas av solisterna. Av mässans satser är Kyrie den kortaste, den enklaste och harmoniskt mest stabila.

Om Kyrie är mässans introduktion, dallrande av livet efter detta, tar Gloria, "Åra vare Gud i höjden" (*Allegro vivace*), sats uppåt med en väldig schvung och energiladdning. *Et in terra pax* ("Och frid på jorden") och *Adoramus te* ("Vi tillbeder Dig") övergår snabbt i *pianissimo*, medan *Deus Pater omnipotens* ("Gud allsmäktige Fader") återgår till

D-dur som klingar i *fortissimo* och med stöd av tre basuner.

Solisternas *Gratias agimus tibi* ("Vi tackar Dig") breddar texturen till lyrisk kammarmusik och *Qui tollis peccata mundi* och *Miserere nobis* ("Du som borttagit världens synder" och "Förbarma Dig över oss") fortsätter det ödmjuka reflekterandet i långsammare tempo. Dessa scener karaktäriserar människans svaghet, men efter en paus fördrivs hennes rädsla av den himmelska härskarans fuga *In gloria Dei patris* och *Amen*. Satsens slut återgår än en gång till lovsången i början i *accelerato* *Presto* och med körens *Gloria-utrope a cappella*.

Trosbekännelsen *Credo* är mässans mest omfattande sats. Beethoven betonar de kyrkliga trohetsederna på personligt vis och i enlighet med sin egen världsbild. Fastän satsens början marscherar samstämmigt i B-dur i blåsarna och körbasen, differentieras i fortsättningen de teman som förknippas med frälsningen (*nostram salutem*), jungfrufödselns mysterium (*Et incarnatus est*, som inleds av tenoren) och lidandet (*Crucifixus: passus et sepultus est*). Uppståndelsen (*Et resurrexit*) utmynnar i ett fugerande jubel i kören som avslutar övergången.

Det musikaliska dramat som utformats utgående från trosbekännelsen kulminerar i dubbelfugan *Et vitam venturi saeculi* och *Amen*, där de världsliga och andliga framtidsvisionerna förenas. Denna scen som hör till de mest massiva i körlitteraturen får ett allt snabbare tempo, berikas och utvidgas av solisterna och instrumenten i orkestern till ett panorama, slingrar sig mot tidlösheten och dämpas avslutningsvis till en aning

av "den kommande världens liv". I rymden exploderar två gånger Amen som formellt avslutar satsen, trots att något slut inte syns i framtiden.

Sanctus ("Helig") hör liturgiskt ihop med nattvarden, det mysterium där människan får konkret kontakt med Gud, syndernas förlåtelse och löfte om ett evigt liv. För Beethoven är detta en personlig långsam sats som beskriver inre rannsakan (Adagio). Där betonar den dämpade instrumenteringen – delade violer i stället för violiner och ceremoniella bleckinstrument – och solistkvartetten det intima och förunderliga. Ur denna stämning frigörs exaltiska utbrott av jubel Pleni sunt coeli och Hosianna, men före Benedictus ("Välsignad är han som kommer i Herrens namn") komponerar Beethoven ett självständigt orkesterstycke i stället för ett traditionellt orgelnummer.

Det instrumentala preludiet (Sostenuto, ma non troppo) hör till hans mest originella idéer. Det börjar med dunkla orgelaktiga ackord och öppnar sig till en klar vision där soloviolinerna – en fredsduva eller en symbol för den odödliga själen – sänker sig från höjderna ackompanjerad av träblåsarna och fortsätter att klinga rapsodiskt, då sångarna tar fasta på välsignelsens ordalydelse. Detta är den känsliga kärnan i Missa solemnis, orsaken till att scenen tillåts slingra sig över horisonten.

Mässans avslutande sats, Agnus Dei ("Guds lamm"), är också dess mest programmatiska musik. Med den ser Beethoven till att lyssnarna får med sig det som de bör ha fått, då verket slutar. Bassolisten påminner i dystert h-moll om syndernas börda och behovet av

nåd, och får stöd av några valda instrument i orkestern och av kören. Scenen utvidgas till en begäran framförd i dämpad ton av alla solister, kören och orkestern.

Dona nobis pacem ("Giv oss frid") är början på ett mera aktivt och vad rytmen och tempot beträffar mera varierande avsnitt. I anslutning till texten antecknade Beethoven rubriken "En bön för inre och yttre frid" och med detta betonade han budskapets betydelse här och nu. Inre frid uppstår genom kontakten med Gud, men för den yttre friden eller freden ansvarar människorna tillsammans. Det bekräftas av orkesterns krigiska musik – utvecklad på basis av Haydns mässa "in illo tempore" – som återkommer efter körens och solisternas fuga Dona nobis pacem. I slutet av satsen fördriver körens böner om fred de krigiska pukslagen och orkestern formulerar mässans retoriska slutreplik.

Övertygad om musikens värde försökte Beethoven sälja Missa solemnis med ensamrätt till olika kungligheter och förläggare, men verket kom ut i tryck först efter hans död och manuskriptet såldes ur dödsboet för sju floriner. Uruppförandet arrangerades med stöd av furst Galitsin i S:t Petersburg i april 1824. I Wien gavs i maj 1824 satserna Kyrie, Credo och Agnus Dei, på grund av censuren under rubriken "Tre hymner", vid en konsert där man även uruppförde nionde symfonin. Missa solemnis uppnådde aldrig sitt systemverks popularitet.

Antti Häyrynen

HANNU LINTU

Hannu Lintu tillträdde som Radions symfoniorkesters åttonde chefsdirigent i augusti 2013 och han fortsätter härmed sitt mångåriga framgångsrika samarbete med RSO. Under spelåret 2017–2018 dirigerar Lintu 20 konserter i Musikhuset och åker även ut på Europaturné med orkestern.

Före RSO var Hannu Lintu konstnärlig ledare för Tammerforsfilharmonin och chefsdirigent för Helsingborgs Symfoniorkester. Därtill har han varit förste gästdirigent för Irlands nationalorkester. Lintu samarbetar även regelbundet med Kammarorkestern Avant! och år 2005 var han konstnärlig ledare för Avantis sommarmusik.

Under säsongen 2017–2018 dirigerar Hannu Lintu bland annat Tokyos stadsorkester, Washington National Symphony Orchestra samt symfoniorkestrarna i Dallas och Detroit. Därtill debuterar han som dirigent för Neapels filharmoniker, Singapores symfoniorkester och Hiroshimas symfoniorkester. Lintu har på sistone även dirigerat Tyska symfoniorkestern i Berlin, symfoniorkestrarna i Luzern och Galicien, Seouls filharmoniker samt orkestrarna i St. Louis, Baltimore och Toronto. Till hans allra senaste viktiga debuter hör gästspelen vid Statsoperan i Stuttgart och radioorkestrarna i Wien och Hamburg.

Hannu Lintu uppträder regelbundet även vid operafestivalen i Nyslott. Där dirigerar han Verdis *Otello* sommaren 2018. Vid Nationaloperan har han dirigerat *Parsifal*, *Carmen*, *Kung Lear*, *Tristan och Isolde* och *Tero Saarinens* balett *Kullervo* till Sibelius musik.

CAMILLA TILLING

Camilla Tillings debut på City Opera i New York utgjorde början på hennes internationella karriär som nu varat i två decennier. Hon uppträder regelbundet bl.a. på ROH i London, Metropolitan i New York, Bolsjojteatern i Moskva, La Scala-operan i Milano och Bayerska statsoperan i München.

Till hennes operaroller hör bl.a. Strauss *Rosenkavaljeren* (Sophie), Mozarts *Trollflöjten* (Pamina) samt Mozarts *Figaros bröllop* (Susanna och Grevinnan). Tilling uppträder även ofta som solist med olika orkestrar och har sjungit bl.a. Bachs *Matteuspassion* med Berlins filharmoniker, Brahms *Deutsches Requiem* med New Yorks filharmoniker, Dutilleux' *Correspondances* med Los Angeles filharmoniker under Esa-Pekka Salonen och Beethovens *Missa solemnis* vid La Scala-operan.

Camilla Tilling har gjort ett stort antal skivinspelningar av vilka den senaste, med Paul Rivinius som pianist, innehåller musik av nordiska tonsättare. Därtill har hon spelat in Haydns *Skapelsen* med Bayerska radions symfoniorkester under ledning av Bernard Haitink och deltagit i en DVD-upptagning av Mozarts *Idomeneo* på La Scala-operan.

MICHELLE BREEDT

Mezzosopranen Michelle Breedt inledde sin karriär vid operastudion i Köln och flyttade senare till Staatstheater Braunschweig. År 2000 debuterade hon vid operafestivalen i Bayreuth som Magdalena i Wagners *Mästersångarna*

i Nürnberg. Efter sin debut har Breedt gästspelat nästan varje år i Bayreuth och uppträtt bl.a. i Nibelungens Ring, Tristan och Isolde och Tannhäuser. Michelle Breedt uppträder även regelbundet vid Wiens statsopera och Zürichoperan. Därtill sjunger hon ofta som solist med olika orkestrar under ledning av bl.a. Mariss Jansons, Sir Simon Rattle och Franz Welsler-Möst. Recitaler har hon hållit bl.a. i Wigmore Hall i London, Carnegie Hall i New York och Berliner Philharmonie.

Förutom Wagner sjunger Michelle Breedt ett flertal mezzoroller i Mozartoperor samt Bizets Carmen och Charlotte i Massenets Werther. En av hennes senaste skivinspelningar innehåller romanser av Schubert.

TUOMAS KATAJALA

Den mångsidige tenoren Tuomas Katajala är hemmastadd i opera, oratorier, konserter och romansrepertoar. Han har studerat vid Sibelius-Akademien samt kompletterat sin utbildning bland annat vid mästarkurser för Udo Reinemann.

Katajala debuterade med framgång vid operafestivalen i Glyndebourne 2015 i Donizettis Don Pasquale. I oktober i år fortsätter hans debuter i Storbritannien, då han sjunger Tamino i Mozarts Trollflöjten på ROH vid Covent Garden i London.

Till Katajals övriga betydande uppdrag, tidigare och kommande, hör greven Almaviva i Barberaren i Sevilla vid Komische Oper Berlin och Don Ottavio i Mozarts Don Giovanni vid Savonlinna operafestival. Därtill har Katajala sjung-

it Mahlers Das Lied von der Erde i Tokyo och Tom Rakewell i Stravinskis Rucklarens väg vid Nationaloperan, där han hörde till solistgardet under åren 2009–2014.

Tuomas Katajala har fått Martti Talvela-stipendiet, Karita Mattila-priset och Sibeliusmedaljen i Tavastehus. Därtill har han vunnit den internationella tävlingen Musica Sacra i Rom och fått andra pris i Gösta Winbergh-tävlingen i Stockholm.

NATHAN BERG

Den kanadensiske basbarytonen Nathan Berg är känd för sin stora repertoar som omfattar barockmusik, lyriska roller och ny musik. Han uppträder regelbundet med framstående dirigenter, bl.a. Kurt Masur, Esa-Pekka Salonen, Michael Tilson Thomas och Roger Norrington.

Berg har studerat sång i Kanada, Förenta Staterna och Paris samt vid berömda Guildhall School of Music i London. Till hans operaroller hör titelrollerna i Mozarts Don Giovanni och Figaros bröllop, Doktorn i Wozzeck och titelrollen i Den flygande holländaren. Därtill sjunger han ofta som solist med olika topporkestrar: Händels Messias, Haydns Skapelsen, Dvořáks Stabat Mater och Bachs Matteuspassion. Berg håller regelbundet även romansaftnar och har uppträtt bl.a. i Wigmore Hall i London och Lincoln Center i New York.

Berg har spelat in bl.a. Mozarts Requiem och romanser av Othmar Schoeck samt deltagit i DVD-upptagningar av Rossinis Askungen och Lullys Armide.

SAVONLINNA OPERAFFESTIVALKÖR

Sångarna i Savonlinna Operafestivalkör engageras för ett år åt gången. I kören deltar för närvarande 80 sångare. Det exakta antalet varierar årligen beroende på vilka operor som finns på repertoaren i Nyslott.

Körsångarna är numera huvudsakligen sångstuderande som idkar yrkesstudier vid olika musikläroanstalter i landet och utomlands. Festivalkören är för många unga sångare en utmärkt språngbräda i karriären. Kördirigent är professor Matti Hyökki.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är Yles orkester med uppgift är att skapa och främja finländsk musikkultur. Sedan år 2013 är Hannu Lintu orkesterns chefsdirigent. RSO:s tidigare chefsdirigenter är Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Under spelåret 2017–2018 firar RSO sitt 90-årsjubileum. Radioorkestern bestående av tio musiker uppträdde för första gången den 1 september 1927 i en studio vid Alexandersgatan 46 i Helsingfors. Några år senare inledde orkestern sin offentliga konsertverksamhet. På 1960-talet under Paavo Berglunds tid som chefsdirigent utvidgades besättningen till en fulltalig symfoniorkester.

Utöver de stora romantiska och klassiska mästerverken har RSO en hel del nutida musik på sin repertoar och orkestern uruppför årligen ett flertal nya verk som beställts av Yle. Till RSO:s uppgifter hör att spela in all finländsk orkestermusik med fulla radieringsrättigheter för Yles arkiv. Under spelåret 2017–2018 uruppförs sex verk som beställts av Yle. Till säsongplanerna hör även tre operor som uppförs konsertant, en första egen RSO-festival och några av 1900-talets centrala violinkonserter.

RSO har spelat in verk av bl.a. Mahler, Ligeti, Eötvös, Sibelius, Hakola, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen samt därtill premiärinspelningen av Armas Launis' opera Aslak Hetta. Orkesterns inspelningar har fått ett flertal pris av bl.a. BBC Music Magazine, Académie Charles Cros och MIDEM Classical Award. Upptagningen av Sibelius' Lemminkäinen och Pohjolas dotter ingick i tidskriften Gramophones Critic's Choice i december 2015. Med denna inspelning fick RSO och Hannu Lintu även det inhemska Emmapriset i kategorin Årets klassiska album 2015. Under spelåret 2017–2018 ger RSO ut skivor med verk av Sibelius, Prokofjev, Lindberg och Bartók.

RSO turnerar regelbundet på olika håll i världen. Under säsongen 2017–2018 företar orkestern en Europaturné under ledning av Hannu Lintu. RSO:s radiokanal Yle Radio 1 radierar alla orkesterns konserter. I allmänhet sänds både de inhemska och utländska konserterna direkt. På RSO:s webbsidor (yle.fi/rso) kan man lyssna på konserterna och se dem live med hög upplösning.